

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАН
НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТ БОЛГАН НЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
ИЮЛЬ
2
ЧЕТВЕРГ
№ 131 (4359).

Өртөө 20 коп

Улустун хереглелиниң чамдык бараан-
нарына куруениң үүрмектеп садыглаар
өртөктөрүн чингеткен дугайында (1 арын).
СЭКП ТК-ның РСФСР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ
БЮРОЗУНДА БОЛГАН РСФСР-НИҢ МИ-
НИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЭЛИНДЕ: 1959 ЧЫЛДЫ
РСФСР-НИҢ КОЛХОЗТАРЫНДА БОЛГАН СОВХОЗ-
ТАРЫНГА ТАРАА КУЛЬТУРАЛАРЫНЫҢ АНГЫЛАП
АЖААП АЛЫНЫШКЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА
(1 арын).
Бистин область (1 арын).

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ПАРТИЯҢ АМЫДЫРАЛ: М. Чүлүм.
—Партия организациаларында комсомол-
ду боттук уурттур (2 арын).
4. Санчаа.—Салгыгы болуру—харым-
салгалыг ажыл (2 арын).
Даштык херектер министрлеринин Же-
нева чөвүлел хуралының дугайында
ССРЭ-ниң даштык херектер министри
А. А. Громыкоңун мезгелде (2 арын).
Г. Родионова, Л. Башкирцев.—Чуртта-
га тулуу хожулап турар (2 арын).

БОЛХОЗ ТУДУЛАРЫНДА (2 арын).
Республика чамалар (3 арын).
АКЫ-ДУИМА СОЦИАЛИСТИК ЧУРТАЛ-
ДА: А. Мадьяри.—Көдүртүшкүчтү өртү-
биле (3—4 арыннар).
Эртең, техника болган культура тал-
зы-биле Совет Эвилелиниң чедиринин-
рининг белгелетсе (4 арын).
М. Мамонтов.—Улаас бистин область
экраннарына (4 арын).
Ч. Васильев.—Бедергей арыгачы, кээр-
гечел ууртукчулар (4 арын).

Чон ортузунга агитация ажылын доктаамал чорудар

Ажылчы чоннарга СЭКП-ниң ХХІ съездинин шийтирлерин тайыл-
былаар, чеди чылдың бирги чылы-
ның онзалгаларын күтсөдиринче
оларны мобилизация талазы-биле
партия аге организациаларының
агитациалыктерин уугу ажылды чо-
руулу турар. Чон ортузунга поли-
тиктиң агитация съезд өөлүндө үеде
эзөн идеалыжы. Чүс-чүс агита-
торлар бүдүрүлгө, колхоз, совхоз,
бригада, ферма, ажылчы, колхозчу
бүдүрү чеди чылдың бирги чылы-
ның планын күтсөдир дөшт бүтү
улустун демиселгине калың уугу-
хуун кирип болурун дугайы
тайылбырап турарлар.

Агитация ажылыга улуртулга
улам тодаргай болуп, оон азы-бүрү
солун хевирлерин аңгылап турар
апарган.

Съездин шийтирлерин пропаган-
даларының практиктик сорулгалары-
биле ханы харылаалыг чорудуп
өлөгениниң түнелсинде Чоа-Хал
районга бо чылдың чакыс хову
ажылдары эки чоруттунган. Тарма-
га журнула шийдерин суггарыла-
ган чоруткан. Ол хемчеглериниң ажи-
лында районда ам үеде тараалар эки
үвүп турар.

СЭКП Эрия районун, районун
партия аге организациалары агита-
торларын колхоз бүдүрүлгелерин ажи-
лы-бүрү үчүстөткөндө бижыл-
ган. Олар колхозчулар ортузунга
беседаларын доктаамал чорудуп турар.
Ам районун колхозчуларын 140
хире агитаторлар аңгылап турар.
Хой кыргылааның үеинде
бүтү агитаторлар кыргылаа пункту-
ларынга аңгылап турган хойжулар-
ның ортузунга беседаларын, илет-
кедери чорудуп турган. Массо-по-
литиктиң ажылы мичаар тургус-
кан чорук эки түннелерин берген:
район чеди чылдың бирги чылыны
планын дүс болган сүт бүдүрү тал-
азы-биле чартык чылда күтсөткен.
Эрэлчилер дүс болган сүт дүжаар-
ын үргүчүлээр.

Чон ортузунга агитация ажылы-
нда чамдык эки ажылдар-биле чеге-
лестир уугу чегестер барын дем-
деглээр херек. Ол чүгүдө херекте
кол чегесте чүс болган агитациалык
доктаамал эвес болган кампания хе-
вирлг болуп турарында. Кызыл
хоорайны чамдык партия аге орга-
низациалары РСФСР-ниң Дөжи Со-
ветинге болган чер-чер Советтерин-
ге сонулдарының соонда аңгы-аңгы
башкынарга болган кавулааларда
чурттагыч чон ортузунга агитация
ажылын суурааткан. Чалана хоорай-
нын чурттагычларында ол үеин
дургузунда агитация ажылы база-ла
суурааткан.

Сүт-Хал районун «Бора-Тайга»
колхозун Шен-Асында сүт ба-
раан фермасын ур үеин дургузун-
да илеткедери болган беседалар
болбаан. Фермага агитаторлар кел-
бейн турар. Партияның ХХІ съезди-
нин материалдарын тайылбыраар
талазы-биле ажыл Чон-Хемчик
районун «Большерик» колхозунда
онза сула тургустунган.

Улустун хереглелиниң чамдык барааннарына куруениң үүрмектеп садыглаар өртөктөрүн чингеткен дугайында

Куруениң үүрмектеп садыглаар өртөктөрү Чазыктың шийтирлерин
бүдүрү 1959 чылдың июль 1-ден эгелеш ортума-биле мынчалдыр чин-
гези: шактарыны 16 хуу, чада-тергелерини 21 хуу, чамдык маршалар-
ны радиоларыны 16 хуу, чамдык маршаларның фотоаппараттары-
ны 19 хуу, херезинериниң калпор утарыны 20 хуу.
Куруениң үүрмектеп садыглаар өртөктөрү эвилелешкен республи-
каларның Министрлер Чөвүлелдеринин шийтирлерин бүдүрү 1959 чыл-
дың июль 1-ден эгелеш ортума-биле виногра аргаларына 19 хуу
болган кат-чимис аргаларына 20 хуу чингези.
Моон-биле кыды эвилелешкен республикаларның Министрлер Чөвү-
лелдери болган ажылчы чоннар депутаттарының Советтеринин область,
край куускомнары уруглар ойнаарактарына үүрмектеп садыглаар өрт-
өктөрүн база чингеткен.
Куруениң үүрмектеп садыглаар өртөктөрүнүн аңгы чингелдешин-
ден чон болза чылга чингелеп санаарга алды миллиард ажыг рубль
камналга ажыктыг болур.

Онаалда ажыр куусеттинген

Чон-Хемчик районун «Искра»
колхозу аңгы-аңгы артелиниң мал-
чыныры чеди чыл планының бир-
ги чылыны онзалгаларын хуусаа
бетинде күтсөдир дөшт күжениш-
кенин аңгылап турар.
Малдың элтир, сүткүр, дүккүр
чорун бедир дөшт малчылар ор-
тузунда калбарган социалык ча-
рык эки түннелерин берип турар.
Малдың продуктузун бедирине
мал аңгылапчылары бүтү-ле арга-
лары кылап турар. Оң түннел-
де сүт саадыла, малдың семирта-
лыг болган дүс кыргылаа эртен
чылдыңдан бедир турар.
Мичааган колхоз (даргазы эш
М. Доктуу) куруениң кыды аңгы-
аңгы продуктулары дүжаарының
чартык чыл онзалгалын хуусаа бе-
тинде ажыр күтсөткен. Куруениң эл-
сатар планын 308 хуу, сүтү—
183 хуу күтсөткен, эртен чылдың
бо үеинге деннөргө эл-биле сүтү
160 хуу хой күтсөткен. Ол мын-
жүргө дүс садарының чыл пла-
ны 57,8 хуу күтсөттинген.

СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозунда болган РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелинде 1959 чылда РСФСР-ниң колхозтарына тараа культураларының аңгылап ажаап алышыкынының дугайында

СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозу болган РСФСР-
ниң Министрлер Чөвүлели 1959 чылда ажаап алышыкынының
аңгылап ажаар арганы аңгылап дугайында атырынын
чугалажып көргөн. Россия Федерациясының колхозтары бол-
ган совхозтары өрткен чылын тараа культураларының 72,6
хууун аңгылап ажаап алганын хуулап алган шийтирле
демдеген турар. Сонгу Кавказга, Поволжьега болган Сибирь-
ге ол метод-биле тарааларыны 85—100 хууун ажаап алган.
Аңгылап ажаар арганы кыла-биле аңгылап чорук чиди-
рилгенин дыка кызыра болган тарааның нинти чымы-
зын көүдөлдүр арганы берген.

Чижээ, Краснояр крайының «Кутевский» совхозунга аң-
гылап ажаар кешке болган тавыччаларың бастырылганы
гектар бүдүрүткө тарааның чымызын дөрт комбайннар-
кы-биле деннөргө үш центнер көүдөлдөткен. Оң күсөл-биле
Краснояр крайга нинти-биле он—он ий миллион пуд
Ставрополь крайга—он беш миллион ажыг база Ростов об-
ластка—он ий миллион пуд хире немде тараа адымган.

Тараа культураларының аңгылап ажаап алышыкынының
бедик ажыктын Саратов областың чижелден онза ийден
болуп турар. Аңа эртен чылын бүтү тараа культуралары-
нын тавыччалар кылдыр кескен болган комбайннар-биле өй-
шанда бастырылган. Оң түннелдине тарааның бастырыл-
ганы кешкеден төнчүзүңгө чидир куулааган. Обласка дү-
жүт бир гектардан ортума-биле 12,7 центнер болган.
А 1956 чылда тарааларыны уугу кезин дөрт комбайннар-
кы-биле ажаап ал турда, ажаап алышыкының өгөшлө
бир гектардан 8,7 центнери, а ажаап алышыкының төчү-
зүңдө—чүгө 6,2 центнери бастырып алган.

Тарааларын аңгылап ажаар арга мындыг аргаларын бе-
рип турар:

дөрт комбайннар-биле деннөргө кешкеден журнуу
чүк районнарыга беш—чеди болган Чон-чүк районнары-
га—он ий хонук эрте эгелээр; оң түннелдине ажаап
алышыкы аңгылаар агаар бойдуңу байдаларының тал-
азы-биле эзөн эрте, тавыччалыг хуусаада күтсөткенин
турар, а ол чорук болуңу элчезинде аңгыс андыргалын
эрте эгелээр арганы бер:

тарааның чидирлерин кызыра, чүгө дөргө, быштак че-
мин бижыкының эгелден кескен тараа түгүлбөс: чүгө оң
күсөл-биле гектар бүдүрүткөн дөрт комбайннар-кы-
дөшкөгө бедарга, бүдүн чартык—үш центнер хой тарааны
ап болур;

курга болган эзөн арыг тарааны азыр болган ону ком-
байннар тараа хуулап азыр пунктуларже шуут сөндүр;
оң-биле дөрт комбайннар-кы-үеинде шаңнарга тараа
салгарында эржөкчү чүгө күш-ажыл болган херчилер
чарыгалары дыка куулаар;

комбайннар-кы-үеин бедик бүдүрүчүлүүнү күсөл-
биле ол мынкан күш-ажыл болган херчилер чарыгалары-
нын куулаалын турар, олар эки кургаан тавыччаларын бол-
дуринге болган бастырылган дөрт комбайннар-кы-биле
деннөргө бүдүрүчүлүг чорукту 30—50 хуу бедирин турар;

саваның чеминиң шынарын экижер.

Аңгылап ажаап алышыкыны организастаар талазы-биле
чамдык областтарга, крайларга болган автономнуң об-
ласта база уугу чегестер турганын, олар аңгыларын тем-
пиринге багыт салдыр чидирин база деннелгелер аңгы-
лап ажаар арганың ажыктыг чорун куулаалын турганын
СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозу болган РСФСР-
ниң Министрлер Чөвүлели демдеглээн.

Кол чегесте чүс болза, кешкеден эгелээр талазы-биле

БИСТИН ОБЛАСТА

Туубу бүдүрүлгези

Тес-Хем районун Ленин атыг
ведө аңгы-аңгы артели үш чыл
бүдүрүлгө чурттап бажынаары-
га, культура албан черлеринге бол-
ган өске-даа туудуларга печалар
кыдыр туубууну садып ап турган.

Колхоз баштаар чери туубуңу
өскө черден садып алышының ка-
ражалын барымдалаан Калдак-
Хамарың арт кырында Чинге-Ха-
жат деп черде туубу бүдүрүлгезин
организастаан. Оң бээр-ле колхоз-
тук иштиги хереглелине туубу
чегчин, харын-ла артып, өскө
черлерже садып турар апарган.

Аңгы үеде мыл Берт-Дар школа-
зының өөреникчилери 16 ажи
чайгы дыштанылгалының үеинде
туубу бүдүрүлгезинде аңгылап ту-
раарлар.

Өөреникчилерин бригады эш

Дуржулгалыг ажыл-ишчи

Чоа-Хал районун Чоа-Хал суурда
хлеб бижыраар черинин аңгылап-
чы 63 харыг П. Востриков ол
ажылы ам 27 чыл иштинде аңгы-
лап келген. Чүгө Чоа-Хал райпо-
зуңу хлеб бижырыкчылыгыга ол ам
6 чыл аңгы үеин иштинде аңгы-
лап турар. П. Востриков аңгылап
келген үеиниң иштинде хой аңы-
ктарын хлеб бижырыкчыны хе-
рээне өөртөкөн.

Эш Востриков чүгө хлеб бижы-
рыгына мастер эвес, колбаса, бу-

А. Мадьяриң ууртулгалы-биле
ажылдап турар. Олар 20 муң туу-
бу өртдиринге белеткен кылган.
Туубу белеткечлери Совет Ты-
ваның 15 чыл өшөтө уткуштур 80
муң туубууну белеткээр деп бедик
кем социалык хуузаалын алган.
Бүдүрүлгө планын бугаар олар 50
муң туубууну белеткээр турган.

Өөреникчилер энеоуңуң иштин-
де эштер Чамырай Владимир, Ху-
ру-Хуурак Лена, Чооду Даш-оол,
Урде Олчаа олар хун бүрүңү өр-
мазын үстүчү ажыр күсөдирин ту-
раарлар.

Колхоз баштаар чери оларын
чурттага амдыралыга тавыччалы-
гы байдалыг, аңгы садыкын хос-
ту үеинде оларынч ойна-хөгө-
ринге эржөкчү чүгө чүдөдирин
тургускан.

Эрия районун Бай-Дар ортума
пкколхозының өөреникчилери школа-
зынын чайгы септелгенине иленкей-
лп кырып турарлар.

Чурукта: Өөреник Сайын Па-
рыл-оол бир дымалыңыг печкаын
септеп тур.



Эрия районун Бай-Дар ортума
пкколхозының өөреникчилери школа-
зынын чайгы септелгенине иленкей-
лп кырып турарлар.

Фото А. Смагинини.

Нинтинин малы чайлагларда

Улут-Хем районун «Күш-ажыл-
дың хосуу» колхозу нинтининг ма-
зын эки өттүгү, сепин тайгаларже
чайлаглап үндүр аңгыды жоо-
зуп турар. Мурнуңда аңгылап-
кылап турган Буура кырында хонан-
тарга чаа бажынар болган чайлаг
кажалар тутуш, 4 колон хой мал-
ды көктүргөн. Мында хойжулар Шой-
дар, Лана, Тараачы, Байлакый олар
көжүң чеге берген.

Мал чайлагладышыкынында

Сүт-Хал районун «Алдан-Ма-
дыр» колхозун баштаар чери мал
семирткенине, чайлагладыш-
кыныч уугу күчөткөй садып ту-
раар. Семирткениге тусайлаан 163
баш мынныг бода мал, 45 баш
чылы мал, 2000 баш хой, 1100
баш өшүк болган 60 баш хапан
Манчуретин, Балан-Болдуң чайла-
ларыңе үңгүлээн.

ЭЖАМЕНГЕ БЕЛЕТКЕЛ ЭГЕЛЭЭН

Кызылдың автоколхозының ты-
ла группаны өөреникче програм-
мын эки шынарлыг кылдыр жоо-
каш, ам практикалап эгелээн.

Практиканы өрттирген, бир ай
хуусаада класс кичээлдерин өртти-
рер. Класс кичээлдеринге мурнуңда
өөренип эртен чүдөдирин практи-
кага канчалдыр холбаштырганын
түңдөр болган доозарының эжаме-
нинге белеткел кичээлдерин чору-
дар, өөренип эртен чүдөдирин ка-
тантаар.

Бистин группанда багай өөреник-
гелг кичи чок. Мичааган дооза-
рының эжаменин чедириниңиң
тулуп, кураант бүрүз үшкү чеге-

Малчыларның хонантарында
чурттаарында тавыччалын оран-са-
ва белеткенин. Мынчыл болза-даа
кадарчылар, саанчылар садык иди-
тер-биле хандырылган. Малчы-
ларынч бо талазы-биле негелеш
уугу. Бо дугайында Сүт-Хал райпо-
нуң баштаар чери (даргазы эш
Кыскайы) садып садыа чөгүр.

Эки өөреникче-биле чегелестир
бистин группаның кураанталыг
хон-инининг аңгылап багай өскө
кырып келгенер. Бо чылын шко-
ланың деннелгенине 60 мынны
болган Зоосерияда үндөргө кы-
лап туур келер үеинг пармыгын
140 мынны омурткан.

Хендергениң чайлагларында

Улут-Хем районун «Чолураа»
колхозун баштаар чери малдын
семирткенине эртек чылдан дөре
организастап турар. 22 колон хой,
өшкү, 8 колон мынныг бода мал
Хендерге уунула омырап турар.
Ол мынкан 50 аңгы баш хананар-
дын база чөөкү үеде Хендергеже чо-
рулар.

Күрнөне садар эгт планында

кырыштыр чөөкү үеде күрүңө
садыр-биле 30 шарыларын, 28 ха-
ваннарын колхоз төвүнде семир-
ти азырап турар.

Чайлагларже көжүң турар мал-
чыларны болган баштаар чери ав-
томатина болган элчү транспорт-
биле, ол мынкан атам-чеге хан-
дырып турар.

КОЛХОЗ ТУДУГЛАРЫНДА

Биетин тулуг бригаавыс

Бай-Тайга районун «Малчы» кезде ажил-агый артелини органи- зация тургусканында бээр ийи чыл чаа-ла чедип турар.

Болжотун Мугур-Аксинда чаа сууру ийи чылдар иштинде шалкы- ны-биле эскен. Инда ам чуртталга- амдыралдын 90 амыг тулуглары бар. Уруглар асанын, электростан- ция, дарганаар болган чазанар мастер-каллар, автомашиналарын гаражи, азы-чечин болган эт-ке- ресселдин улуг складтары, чунар болган болжотун-амдыралдын өскөдө тулуглары амыгдала кирген.

Мейгун-Тайганын Мугур-Аксинда салылуу хай бичкылар-печкага херетгээр тулугу материалын Кы- мыл хоорайдан сөөртүп аш турган болза, а ам колхоз тулугу бугуру- генин организацян тургускан бол- ган албан черлеринде, бугуру- генин тулуглары, мал казалаарынга, бугуру-генин бажынаарына ич- калар салыр тулугу четчире-биле белеткен турар.

Болжотун тулуг бригаавыс кезигинери чейи чылдын баштай- ги чымы—1959 чылда ботта- рынга белеткен социалист ху- дагелерин алган. Бу чымын би- тер чуртталганын 100 бажына- рын, малдык 12 казалаарын, бугу- ругенин 4 санын тулугларын ту- дар болган 500 кубометр тулуг- нын, 50 му тулугу, 25 му сама- нын белеткен сорулгаларын салган бис. Алган хурагелестин хуусаа бетинде чедикшиининг кү- сөдүр талам-биле «Кара-Хал» кол- хозун тулуг бригаавыс кези- гинери социалист чарыкы кылган бис.

Биетин бригаавыс ийи айын- га чедир тулуг кымын белет- кенин дооскан болган тулуг шал- кынче ош сөөртүлгенин чоруту- турар. Тулугулар амыг үдө 70 бажынаарын тулуг турар болган 25 бажынаарын тулуг дооскан амыгдала кирген. Ол ишкан

малдык 7 казалаарын, Мөгөн-Бу- ренде хай кыргыр пунктун, 40 амыгын казалаарын база-ла амыг- далла кирген.

СЭКП обкомунун V пленумунун доктаалын амыралга ботта- рын сорулга-биле колхозчу суурун чаагайжыдылганга ош чурттал- галарын ишкелетип кирип, ботта- рынгу тулугу амыралын экижидер даш сору-кышынни- нин амырал турарлар. Чугаа бо чылдын эгезинде бээр колхозчулар 65 демир оруннар, стол кыры- га чадар кесекелерин, сонга ка- раага азыр талдырар, стол сан- дайларын салып алган. Колхозчулар эштер Бече-оол, Устун, Овек, Мы- лын, Достай, Чыбык-оол оларын бажынаарын ийи, дашты кө- рүштүг болуп турар.

Биетин тулуг бригаавыс 145 эр, херөөн колхозчулар, 2 авто- машина, 45 атыр доктаамал амыг- дал турар. Колхозчу тулугуларын иштинде кымыккай амырал турарлар эвеш эвеш. Оларга эш- тер Арагайты, Садык, Мылым, Даба, Сүрөк, Алдын-оол, Көмбү, Делгер-оол, Чамбал, Мадерек бол- ган эскелерин-да алап болур.

«Малчы» колхозун дежес- кери тулуг кымын кулаарын- дамык эвеш. Индагы түрүжө биетин дежескери тулуга хе- ретгээр ийи материалдарын ка- галаарын айтырын дамык кула- денде туруп турарын хомулан- гыр. Биетер моон сонгаар сама- н болган даш тулугуларын колдыр амыгдала сорулгалын салып турар бис.

Биетин колхозу-вустун тулуг бри- гаавыс кезигинери бо чымын көрдүгүн тулуг амыралындын пла- нын хуусаа бетинде, ноябрь айын 1-е, күсөдүр сорулгалын салып ал- ган куженишканниг амырал ту- рар.

Х. КУЛА,

колхозта тулуг бригаавыс бригадир.

Хоочун чазаныкчы

Каз-Хем районун «Совет Тыга» колхозунун тулуг бригаавыс хоочун чазаныкчы Д. Б. Дууа ол амыралга ам 11 чыл иштинде доктаамал амырал болгон.

Эш Дууа чуртталга бажынаары- нын болган өскө-да тулугларын нарын кесектери сонга, казалаары- ны, ол ишкан бажы иштинин херекселери стол, сандайларын

кымып турар. Ош чазан чуулдерини шынгары эки болган бичкы. Ол ху-буртун амыг нормаларын үргүчү амыг күсөдүп турар. Хоочун чазаныкчыны күш- амырал үдөп көргөт, СЭКП рай- кому болган райкуском Хундэл бичкы-биле, колхоз баштаар чери өртөтүг чүдөр-биле он шалкын С. ДОНЗУМ.

Туубу звенозунда

Чон-Хемчик районун Ленин аты- гы колхозунун тулуг бригаавыс 13 кизи составын туубу кылды тусай звенозун тургускан. Олар бо чымын тулугуларын херетгээр 50 му тулугу белеткээр турган

ам 26 мулун кымып алган. Звенозун кезигинери Бонук, Сыйталы, Абган-оол, Сасын-оол олар ху нормаларын үргүчү амы- рып турарлар.

М. ЧИМБИ.

Аны-дунга социалист чурттарда

Көдүрлүүшкүннүн оруу-биле

Европанын өн-не чаагай черле- ринин бирөөнине биетин чуртуу- туруп турар. Ош чери үнү-лу- жукту, алыматты байдалар чаа- гай. Мичаажаж биетин үлүзү-вө амыг, түрөп чуртталга чорал. Бү- гү амыг чонларын чартык кези- нин көдө амыг-агый кымып тур- ган, ичкан-да оларын 40 хуу- зунун хенгир чери бери чок тур- ган. Ол-ла үдө помещиктер болган кулактар Венгриянын бүгү-ле та- рым черинин түштү ийи кезини ээлеп турган.

1945 чылда фашист эжелден болган херекчи бу-чуррун Вен- грияны Совет Армиянын шери- лерин хостаан чорун венг улустан чаа төвүстүгүг өтөп болган. Поме- щиктерин ээлеп чорал улуг-улуг эштери чер реформанын түнө- лүгү тараачынаарын өчүзүгө шалкын, 600 му амыг тараачын өг-бүдөлөр чери алганар. Ол-ла үдө көдө амыг-агый социалист сектору тургустунган, социали- ст чаа бүдүрүгө кооперативтер болган машина-трактор станция- лар тургустунган турган. Олар чаа амыгдала оруту тараачынаарга көргүзүп бери турганар.

Кыска хуусаанын тургузунда ко- оператив шимчөөнүн венг тараач- чын чонун орутуунга ханы дамы- лардык болу берген. 1956 чылдын күзүндө болган контрреволюст болжотунунын үдөп үйкө- чилер кооперативтерин кошкан шалкынаар. Үйкөөн чылга кымыканын сонда көдөгө соци- алист сектор өзүп көжүп турган. Ол ам чуртун бүгү черинин 61 хуузу, ош иштинде тарым чери- нин 49 хуузу хара тулуп турар. 1956 чылга чедир социалист сек- тор Венгрияны бүгү черинин шал- куну чүгө 36 хуузу ээлеп тур- гал.

АНДРАШ МАДЬЯРИ, Венг Улус Республикасынын чер амыралын министрин оракачы.

Сөөлү чылдарын тургузунда көдөдө өскө чаагай эскерликин- нин база болган: көдө амыг-агый бүдүрүлгенин структура-тургузу экижидер, техникти кулаарларын тарыга шөдү эскен, малын баш саны көдөдө, мал амыралын продукттуу берген.

Бо чыл болза Венгрияда бүдүрү- гө кооператив шимчөөнүн амыг амыгдала турган болган. Элеп хай көдө суураары болган районнара тараачынар кооператив амыг-агыйн орутуга улуг-улуг көдө-биле киргизген. Венг- риянын социалист амыгын партиянын Топ Комитетинин бирги секретары эш Янош Каларын ме- дегелин болза, улугу эрге-чазы- рын камгалаары-биле болган бы- жыгалары-биле херетгээр бүдү- рүгө кооператив шимчөөнүн шалкын көдөдөдө дөргө чуртун амыгдалага сөөлү чылдыр тур- густунга болган ач чугаа ийиле- леринин болжотун ол болган.

Венгрияда бүдүрүгө кооператив шимчөөнүн шалкын көдөдөдө чылдагынын чүдө?

Бир чүдүндө, Венгрияны Со- циалист амыгын партиянын болган улугу чазанын шын по- литиканын, кадык амыгын мо- ссаларын ол политиканы чүдүлү- гүн көргөп, а ол ишкан амыг- чынаарын болган тараачынаарын улум-ла бажынып турар эки- делер дөргөдөр херек. Ол дөргө социалист тургузунуна биетин бүгү чедикшиининин үдө- лүгүн-дир.

Ийи чүдүндө, кооператив шим-

чөөнүнн көдөдөдөдө чуга- ла үдөп белеткен болза, контр- революциянын чылга шалкынын сонда өрткөн үдөп тургузунда биетин социалист улуг амыг-агый- ныс, күрүгө амыг-агыйлар болган бүдүрүгө кооперативтерини эконо- мика болган организация талам- биле бажыга берген чорук болур. Соци- алист улуг амыг-агыйларын хай нуруу үдөп тараачын амыг- амыгларын мурунга болжот арты- кыштарын бугу болжот көргөт берген. Чылдагылар, өрткөн чымын бүдүрүгө кооперативтерини кымы- тастын, чигир сөөлөдөдө дөргө- дүн хуу амыг-агыйларын амыг амыг-агыйларын амыг алганар.

Күрүгө амыг-агыйларын ийи бу- зунде ортума-биле сүт сааламын 3.200 литр, бүдүрүгө кооператив- теринде—2.380 литр, а хуу амыг- амыглар—2060 литр болган. Ко- оперативтеринин ол чедикшиинин хуу тараачынар боттарынын ка- раклары-биле көрүп турарлар. Хуу амыг-агыйларын амыгдала харым чок амыг үдөп машиналарын бүдү- рүгө кооперативтерини дөргөдөр аар күш чуртун амыгдала амыгдала турган олар база-ла көрүп турарлар. Уран-мерген-биле амыг- дал сайыраткан шалды, үнүштерин шын амыгдала-төвөгөдө, ко- оперативтеринин чараш чаа бажы- наары—бо бүгү чүдүлү хуу тараачы- наарын амыг сөөлүлүгүн, оларын төлөтүп магаданын хай- ныктырып турар.

Уш чүдүндө, улугу эрге-ча- гырамын чылдарын тургузунда амыг тараачынаарын амыг- далында болган меделеринде бот- тук эскерликиннин болган чорук база-ла улуг роль ойнал. Көдө черлерде чартык феодалчыгы болган капитализм улуг чер э- дөөнүн уураагыраа. Ош-биле

шар пункттуу бар. Чоокта чаа 2 мажанын, чайгы кино театр- ны, почта бажынын туткан бол- ган кымын клубту тулуп турар. Болжотун чейи чыл планын бу- гур кулаар тулугуларынга 15 мажон хире амыг-агый чарыгдал- рын көрүп турар.

Суурун чуртталгаларын кулааруу меделерини база э- керилген. Олар бо чымын 1000 экемилер солунарын болган 300 журналарын чымып ал- ганнар.

Көдө амыг-агый артелинде херөөннүн күш-амыгын чигидер болган колхозчуларын амыгдала-чуртталганын экижидер талам-биле хай амыгдала

шар пункттуу бар. Чоокта чаа 2 мажанын, чайгы кино театр- ны, почта бажынын туткан бол- ган кымын клубту тулуп турар. Болжотун чейи чыл планын бу- гур кулаар тулугуларынга 15 мажон хире амыг-агый чарыгдал- рын көрүп турар.

Суурун чуртталгаларын кулааруу меделерини база э- керилген. Олар бо чымын 1000 экемилер солунарын болган 300 журналарын чымып ал- ганнар.

Көдө амыг-агый артелинде херөөннүн күш-амыгын чигидер болган колхозчуларын амыгдала-чуртталганын экижидер талам-биле хай амыгдала

шар пункттуу бар. Чоокта чаа 2 мажанын, чайгы кино театр- ны, почта бажынын туткан бол- ган кымын клубту тулуп турар. Болжотун чейи чыл планын бу- гур кулаар тулугуларынга 15 мажон хире амыг-агый чарыгдал- рын көрүп турар.

Суурун чуртталгаларын кулааруу меделерини база э- керилген. Олар бо чымын 1000 экемилер солунарын болган 300 журналарын чымып ал- ганнар.

Суурун чуртталгаларын кулааруу меделерини база э- керилген. Олар бо чымын 1000 экемилер солунарын болган 300 журналарын чымып ал- ганнар.

Көдө амыг-агый артелинде херөөннүн күш-амыгын чигидер болган колхозчуларын амыгдала-чуртталганын экижидер талам-биле хай амыгдала

шар пункттуу бар. Чоокта чаа 2 мажанын, чайгы кино театр- ны, почта бажынын туткан бол- ган кымын клубту тулуп турар. Болжотун чейи чыл планын бу- гур кулаар тулугуларынга 15 мажон хире амыг-агый чарыгдал- рын көрүп турар.

Суурун чуртталгаларын кулааруу меделерини база э- керилген. Олар бо чымын 1000 экемилер солунарын болган 300 журналарын чымып ал- ганнар.

Суурун чуртталгаларын кулааруу меделерини база э- керилген. Олар бо чымын 1000 экемилер солунарын болган 300 журналарын чымып ал- ганнар.

Көдө амыг-агый артелинде херөөннүн күш-амыгын чигидер болган колхозчуларын амыгдала-чуртталганын экижидер талам-биле хай амыгдала

шар пункттуу бар. Чоокта чаа 2 мажанын, чайгы кино театр- ны, почта бажынын туткан бол- ган кымын клубту тулуп турар. Болжотун чейи чыл планын бу- гур кулаар тулугуларынга 15 мажон хире амыг-агый чарыгдал- рын көрүп турар.

Суурун чуртталгаларын кулааруу меделерини база э- керилген. Олар бо чымын 1000 экемилер солунарын болган 300 журналарын чымып ал- ганнар.

ЛЕНИН АТТЫГ КОЛХОЗТА

Артелини тулуг бригаавыс бригадир Очур-оол колхозчу тулугуларын 5 чыл амыг үдүрүп, тулугу дүргө болган шынаары кылдыр даш организацян хемчег- лерин ал, бригаданын составында шунту 113 кизи амыгдала турар болган тергелит 10 аты, бир авто- машина бажыгдалган.

Бригада кымын оруу үрөбейи турда 2200 кубометр ийишты, 700 кубометр дилит материалдарын бе- леткөөн, тулуг шынаарына экеп дүжүргөн. Тулугулар бо чымын 10 чуртталга бажынаарын кылды турган 19-ту кымын, 8 бажынаарын кымын, 6 бажынаарын казалаарын кылган. Чуртталга тулугу-

ларындын аныга кулаар, албан черлеринин тулугулар: 160 олуттук школанын, дөргөдөр, 8 автомаши- на кирер гаражын тулугу доозар четкен болган колхозун ийи чур- бажынын алдымып турган.

Тулугун ийишты тулугу үдө- нинде дилит материалдарын казала- нып, амыгдала сөөлү үжүрүшкөөн даш пилорамда дилитрикти Баз- заа шунту амыгдала, ийишты 386 кубометр мажанын белеткөөн. Чүдө 5,5 кубометри дилитер турган, 9—10 кубометр чедип турар.

Болжотун тулугу шынаар чорударына база бир чугаа материал болур тулугу, чугай белеткөөн эве- но бо чымын 20 му тулугу белет-

көөр турган, 31 му кылдыр, 30 тонна чугайын 60 тонна кылдыр «үтөдип, улуг чедикшиининг амыг- даа.

Колхоз дежескериинде сүт үрөп оруктарын болган чамдык черлерге көдүрүгө кылдыр-биле 11 кизи составын, бир тергелит амыгдала эвешон тургустун. Олар колхоз төвүндө Терекке чедир, Булун-Те- рек, Ак-Тургу сууларын амыгдала эгезин Устун-Оругта чедир оруктарга сай төп, дескелден. Устун-Оругун ол кезинде көдү- рүтү кылган.

О. БАДЫСКОРН,

Чаа-Хал район.

Бичии чаштарга сагыш салышкын

Сүт-Хал районун «Ишкын» кезде амыг-агый артелини баштаар чер- инин контрарынын чамында де- мир кымын улуг ак бажы бар. Ош долгандыр херимнөөн болган дежескериинде хай ийи олуттук өстүргөн.

Ол болза кезде амыг-агый артели- нин бичии чаштарын кижидеринге 1958 чылда амыгдала кирген эскерли-дир. Ийишты бажыны эки дериттинген. Иштин болган дашты чамынаарын турар кылдыр чугай- лап каа. Демир кымын хураа бугу- бугу-биле доозулан. Дөрт улуг эрөөл: уруглар үйнаар зал, үдүр эрөөл, чечменер зал болган кунна.

Яси 1958 чылда бээр доктаамал амыгдала келген. Инда ам 26 уругу- лар бар. Чамыкта уругулар 30—40 ити-не амыг-бүгү, амыгын чей-

четкил бээр. Ясида 6 алдан 4 хер чедик уругларын кижидип турар. Оруннар, кулаарын, сыртыктарын, даштык болган ийишты чорганарын колхоз салып берген. Оруннар марла-биле шын каан турар. Бичии олар база уругулар чамыс ай хей-биле хан- дартынган.

Ойнаарктар четчире-биле бар. Ийи кижидип уругуларын улуг, биче амыг-биле ойнадып, кулааруу кижидип турарлар. Сес класс дооскан кижидип Ира Даржаа уругуларын амыгдала, кижидеринге мерген, кымык- кай амыгдала турар.

Уругулар тааржыр чечменер по- лар эш Т. Давая амыг, чымын, ху- н-не амыг-бүгү, амыгын чей-

перин белеткөөн, оларын чечменер турар. Ясины мажон, өт, сүт, саржаа, чугаа даш эске-даа чейи- биле колхоз хандырып, колхоз дарганы эш Н. Найдун уругуларын амыгдала-биле үргүчү тааржыр, биче чаштарын кижидиптеги даш доктаамал сагыш салып турар. Колхозта экижидер пунктунун эрге- лекшин эш Н. Очур-оол болган пунктунун өскө-да амыгдала чамыс чаштарын кижидип хай- таарип турар.

Ясины амыгын улум экижидер, уругуларын кулааруу буга, амы амыг-чага чамыктырып, кижидер дөргө асы эргелекчи эш Ондар Чолдо-Кара чүдүлүг амыг- дал турар.

М. СЕВЕН.

КОЛХОЗЧУ СУУРУН КУЛЬТУРАЗЫ



Редакция ЧАГААЛАР

Организацын хемчеглерин алыр

Улуг-Хем районун «Улуг-Хал» кезде амыг-агый артелини тулуг бригадир, бригадир Арачаа бо чылдын тулуг планын үдөргө чедип турар. Тулуг материалы белет- көөр план күсөдүптегөөн болган чыл чартында амыгдала кирген чамыс-даа тулуг чок.

Электр энергиян артелини бү- дүрүлгенин болган колхозчуларын чуртталга бажынаарына улуг-биле негетинин турар алар- ган. Улуг өвөс хемчээлгидер элек- тростанциянын тулуг ам алды ай үргүчүлгө, а казан доостуру бичи- мейи турар. Артелини кезиги- веринде өгдөдө чуртталга турар өгө хай, а бо чымын чамыс-даа бажы амыгдала кирген.

Тулуг планынын үдүр чедип турарын чылдагынын болза, бри- гадир Арачаа тулугуларын ку- азы организацян, тулугуларын материалдар-биле хандырабын турарында. Бир четкес чүдө Ара- чаанын арагаа хандыга берген үргүчү арагалар турарында. Кол-

хозтун тулуг кымы белеткөөр чери ирак, а самаа, тулугу бугуруп, тулуг кылды амыгдала тулуг бри- гаданын бригадир Арачаа, кол- хозтун дарганы Талчин, парторг Дават-Доржу олар организацян турарлар.

Артелине аныктар дыка хай, олар- нын хай кезин доктаамал амыгдала онаттынган. Бир өвөс колхоз баш- таар чери, партия организацян болган комсомол эге организацян, ош секретары Калзан комсомолчу- ларын бажынаарын күсөдүптегөөн амыгдала өш организацян болза, комсомолчу-аныктарын шынаар тулуг бригадир тургустунар, ту- лугтун темпин дүргөдөр, а самаа, тулугу бугуругенин тургустунар ийи.

Тулуг планын күсөдүр төлөдө, тулуг бригаданын амыгдала организацян уугураагы күсөдүптегөөн колхоз баштаар черинин, партия, комсомол организацян-дан негетинин турар аларган.

М. БИЧЕ-ООЛ.

Эрткен чылдын четпестерин катапавас

Танды районун «Эдгес» сов- хоонун Кыя ферманын эге шко- ланын туткан бээр 4 чыл амыгдала. Ичкан-даа бо хураа чедир шко- ланын долгандыр херимнөөн, чаа- гайжыдыла талам-биле бичи-даа амыгдала кылдырмаан, ош чамыга чамыс ийи бери олутулаан. Эрт- кен өрөөдөгө чымын олар-биле белеткөөн алган ийи чаа чылда- ла төвүп калган болган школа улуг бергелерге таварыш турган.

Школан бо чымын олар ийи амыгдала белеткөөн. Ош амыгдала чазын-на «Эдгес» сөөк- зуну азыр самаа чамыктыкка. Ферма өргөдөдөдө Барков ийишты белеткөөн бээр даш азыраагынын улутулаан. База ферманын көдө ку- лунга болган экижидер пункттуу одааа чогуту 64 кубометр ийишты чүгө 12 кубометр ийи белеткөөн- тинген.

В. ОММУН.

Чаа кинолар эвээш кээп турар

Областын кино-фильмдер тар- гыр контрарына барык хураа-не чаа-чаа кинолар кээп турар. Ам киноларын районнарын Кулаар бажынаарында, кезде клубтарче чо- гуур «Ишкан» таралар талам- биле контрарын амыгдалаа чеч- пестер бар. Чамыс: биетин Шуур- радир чугаа.

С. КАЛЗАН.

Клуб амылын экижидер

Сүт-Хал районун «Бора-Тайга» колхозунун Ак-Даш суурун бу- лунга чүгө байыраалар, улуг хураа таварыштар ош, контр- тер болуп турар. Ош программаларын эрги, шынаар кулаар, та- нычаларын тургустунган. Клубта му- амыа херекселери, стол кымын оюнулар шунт чок.

Клуба баш бурунгаар белеткөөн чорудун, динтаныла кезелери

колхозтун мураакчыларын-биле дур- жулга солчулган, көмүдүгө чугаа ферманын даш чикетип чугаа амыгдала чорударын ош эргелек- чин Д. Ондар бодайын-даа турар.

Клуб амылын экижидер кол- хозтун комсомолчулар болган аныктар боттарынын инициатив- ларын көдүрүп, дузаны чедирер ужураа.

О. ОНДАР.

